

УДК 392.1 (477.86)
DOI 10.15407/nz2019.02.346

«АБИ ЗЙТИСЯ З ДИТИНИ» (РОДИЛЬНИЙ ЦИКЛ ПОЛОГОВОЇ ОБРЯДОВОСТІ ЖИТЕЛІВ ПОКУТТЯ)

Леся ГОРОШКО-ПОГОРЕЦЬКА
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8741-2467>
кандидат історичних наук
старший науковий співробітник
відділу етнології сучасності,
Інститут народознавства
Національної академії наук України,
проспект Свободи, 15, 79000, Львів, Україна
e-mail: horoshyna@gmail.com

У час посилення інтересу до вивчення явищ традиційної культури дослідження усіх її пластів *актуалізується*. Тому *мету* розвідки автор бачає у висвітленні пласту звичаєво-обрядових і світоглядних явищ, пов'язаних із народженням дитини. *Об'єктом* дослідження є традиційний світогляд і звичаєво-обрядова культура жителів Покуття, а *предметом* — власне родильний цикл пологової обрядовості, тобто ті обрядові реалії, які супроводжували появу на світ дитини на теренах Покуття і до яких вдавалися відразу після народження. Серед них — народні практики полегшення й пришвидшення народження дитини, відрізання і подальшого зберігання пуповини, звичаєві настанови щодо першого купелю і поводження з водою після купання немовляти тощо. *Джерельною основою* дослідження є матеріали власних польових досліджень автора впродовж 2013—2014 рр. у селах Коломийського, Городенківського, Снятинського, Тлумацького і Тисменицького р-нів Івано-Франківської обл., а також праці кінця XIX—XX ст. *Методологія* ж роботи ґрунтується на загальнонаукових методологічних принципах та основних вимогах, які ставляться щодо праць історико-етнографічного спрямування. З'ясовано, що розглянутий етнолокальний варіант родильної звичаєвості Покуття має питомі українські риси, зберігаючи при цьому самобутній вияв.

Ключові слова: пологи, породілля, дитина, родильні звичаї, Покуття.

Lesya HOROSHYKO-POHORETSKA
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8741-2467>
Candidate of Historical Sciences (Ph.D. in history),
Senior Researcher
Ethnology Institute of National Academy of Sciences
of Ukraine
15, Svobody Avenue, 79000, Lviv, Ukraine
E-mail: horoshyna@gmail.com

IN ORDER TO GIVE BIRTH TO A CHILD
[«ABY ZIJTYNSIA Z DYTYNY»]...
(MATERNAL CYCLE OF MATERNITY RITUALS
OF THE INHABITANTS OF POKUTTIA)

At the time of increasing interest in studying the phenomena of traditional culture the research of all its layers is actualized. Therefore, the purpose of the article author sees in the coverage of the layer of custom-ritual and world-view phenomena associated with the birth of a child. The object of research is the traditional outlook and the custom ritual culture of the inhabitants of Pokuttia, and the subject is actually the maternal cycle of maternity rituals, that is, those ceremonial realities that accompanied the appearance of a child in the area of Pokuttia and which resorted to immediately after birth. Among them — folk practices for facilitating and speeding up the birth of a child, rational and irrational (warming up, burning with herbs, drinking consecrated water, vodka, pouring cold water, massaging the abdomen, unplaiting hair, solving knots on clothes and in the house, opening the furniture, strapping by deacon's belt), cutting and further storage of the umbilical cord, the customary instructions on the first font and the treatment of water after bathing the infant (bathing in the green, spring, consecrated water; attaching to the water herbs, flowers, sugar, honey, money, pencil; preparing a different font for boys and girls; further using of water from the font; pouring water into a designated place), etc.

The basis of the research involves author's field research during 2013—2014 in the villages of Kolomyjs'kyj, Gorodenkivs'kyj, Sniatyns'kyj, Tlumats'kyj and Tysmenyts'kyj districts of Ivano-Frankivsk oblast', and works of the end of nineteenth and twentieth centuries. The methodology of this paper is based on general scientific methodological principles and the basic requirements that apply to works of historical and ethnographic direction.

It was found out that the ethnocultural version of the maternity customs of Pokuttia has specific Ukrainian features, while maintaining its distinctive manifestation.

Keywords: childbirth, woman in childbirth, child, maternity customs, Pokuttia.

Вступ. Народні традиції Покуття здавна привертали увагу дослідників традиційної звичаєвості українців. Такий науковий інтерес не згас і досі. А завдяки дослідникам звичаєво-обрядових реалій, які у різний час призбиравали матеріали на цьому терені, нині можемо користати з великого польового доробку у цій царині. Поміж такими вартісними записами трапляються й деякі згадки, які стосуються родильної обрядовості. Серед таких напрацювань згадаю дослідження О. Кольберга [1, s. 208—213; 2, s. 150—151, 174—178], К. Мрочка [3, s. 490—492, 586], С. Пьотровіча [4, s. 123, 217, 218, 220, 221, 232], М. Паньківа [1, арк. 51—69], С. Гвоздевич [6, с. 280; 7, с. 113, 117, 118], В. Возняка [8, с. 135]. Цей етнографічний доробок хоч поповнити власними матеріалами нещодавніх польових розслідувань на Покутті (села Коломийського, Городенківського, Снятинського, Тлумацького і Тисменицького р-нів), які було зібрано під час історико-етнографічних експедицій Інституту народознавства НАН України (2013—2014 рр.), а також матеріалами моїх колег [9, арк. 1—116; 10, арк. 1—489; 11, арк. 1—97], на підставі яких і висвітлюватимуться звичаєво-обрядові реалії, які супроводжували появу нового життя.

Основна частина. Власне родильні звичаї скрізь на Покутті розпочинались із запрошення повитухи («баби», «моші», «кушерки», «кушарки») — жінки, яку вважали вправною у своїй справі і яку шанували в селі. Кликати «бабу» міг будь-хто із найближчого оточення породіллі, але найчастіше — її чоловік. Іноді він запрошував повитуху з хлібом. Йдучи бабувати, «мошя» вбирала чистий одяг, брала зі собою свячені воду, віск, зілля, «*щоб з нею сила була, бо вона йшла з вірою*». У Великому Ключеві на Коломийщині баба-повитуха для цієї потреби освячувала воду й зілля на Кузьми і Дем'яна. А от у хаті, де мали відбутись пологи, вона вмивала руки й обличчя, змащувала зовнішній бік долонь ладаном, миром, покрплювала породіллю свяченою водою і, помолившись, бралася до справи. Задля щасливої появи на світ дитини молилася також породілля, а в разі важких пологів — і її чоловік [1, s. 211; 5, арк. 54; 9, арк. 5, 13, 22, 39, 48, 62, 71, 79, 80, 105; 11, арк. 8, 48]. Якщо в сім'ї вже були діти, їх здебільшого відсилали з хати, а ліжко чи піч, де жінка народжувала, перед пологами або від-

Іл. 1. Жердка над ліжком, на яку вішали завісу під час пологів. Село Кутище Тлумацького р-ну. Музей села. Фото автора. 2014 р.

Іл. 2. Жердка над ліжком, на яку вішали завісу під час пологів. Село Олешів Тлумацького р-ну. Історико-краєзнавчий музей села. Фото автора. 2014 р.

разу після них завішували веретою, аби «*не прийшов злий дух*» і щоб заховати немовля й поліжницю від зайвих поглядів. Знімали ж завісу після охрещення немовляти й виводу породіллі [5, арк. 54; 8, арк. 135; 9, арк. 5, 22, 39, 48, 54, 62, 63, 71, 80, 100, 105, 111; 11, арк. 8, 48, 83].

У своїй практиці повитухи використовували низку засобів традиційної медицини. Щоб розширити родові шляхи й полегшити вихід плоду («*аби кости си розходили*», «*би сі таз розходив*»), породіллю традиційно розігрівали. Для цього поперек їй розтирали спиртом і обгортали теплою тканиною (с. Баб'янка Коломийського р-ну), вона почергово вигривала крижі й живіт біля розпаленої печі чи сідала у цебер з теплою водою (с. Ліски Коломийського р-ну), її садили на маглівницю, покладену на цебер, і поливали гарячою водою (с. Великий Ключів Коломийського р-ну), посудину з окропом клали під ліжко породіллі, аби розігріти її парою (с. Дебеславці Коломийського р-ну), тощо [9, арк. 22, 62, 80, 101]. Задля полегшення й пришвидшення появи дитини на світ породіллю також підкурювали священними травами, поїли свяченою водою, горілкою, обливали холодною водою, живіт породіллі масували маслом, туго стискали його рушником, простирадлом чи повісом, водили жінку по хаті, тримаючи під пахви, та ін. У разі пологової гарячки напували поліжницю відваром з рум'янку (с. Бортники Тлумацького р-ну) [1, s. 208; 2, s. 174—175; 4, s. 217; 5, арк. 54; 9, арк. 5, 13, 22, 54, 63, 101].

Якщо ж усе це не допомагало жінці народити («*розв'язатися*», «*зійтися з дитини*», «*звернутися*»), баба-повитуха вдавалася до низки магічних засобів. Вона радила породіллі розплести коси, зняти обручку, сережки («*цітки*», «*когутки*»), розв'язати всі вузли («*гудзи*») на одязі й деінде в господі (згодом так почали чинити і в пологових будинках), поторгати й повідчиняти меблі і навіть вдарити власного чоловіка; клала жінці на ліжко освячений віночок із трав [1, s. 211; 5, арк. 54; 9, арк. 5, 63, 111]. Подекуди також зверталися до священника, аби він відчинив «*райські двері*» і молився за породіллю (с. Великий Ключів Коломийського р-ну), «баба» просила дяка дати їй пояс, яким «вперізувався» священник на службі Божій, і обв'язувала ним породіллю (с. Городниця, Стрільче, Поточище Городенківського р-ну) [1, s. 211; 9, арк. 80]. Окрім того, добра родопомічниця знала «*тихо шептати на своє шось*», тобто примовляти, після появи дитини на світ. До того ж, вона стискала немовляті голівку, аби надати їй правильної форми¹, «міряла» дитину,

¹ Задля того, аби фізично «правильно» сформувати дитя, мама впродовж певного часу відразу по купелю стиска-

підтягуючи коліна до ліктів, «*аби дитинка ніякі ні вивихи не мала, ні нічо*», загортала у теплу хустку і навіть «уміла» забезпечити породіллі народження дитини бажаної статі. За оповідями старожилів, наступної дівчинки можна було сподіватись, якщо повитуха прив'язала дитині на груди стрічку чи квіточку «веселого» (червоного, рожевого, світлого) кольору (с. Баб'янка на Коломийщині) [9, арк. 22, 63; 11, арк. 67]. У Чортовці на Городенківщині «баба», тримаючи дитину голівкою донизу, тричі вдаряла її ніжками до сволака [2, s. 175]².

Але найперше «бабі»-акушерці після «злогів» належалося відрізати пуповину і перев'язати її конопляним чи лляним прядивом (згодом — марлею). У деяких селах, щоправда, вважали льон «неплідним», а тому пуповину радили перев'язувати лише конопляним повісом, до того ж — матіркою, тобто з рослини з жіночими квітами. Перев'язування ж плоскіним прядивом, тобто «чоловічою» рослиною, могло спричинити безпліддя і породіллі, і самої дитини. Таких самих наслідків сподівались, якщо повитуха «*пупець добре не перев'єже*» (с. Угорники на Коломийщині). Відтак дехто не ризикував і пуповину перев'язував освяченою на якесь більше свято ниткою (с. Тишківці на Городенківщині) [8, с. 135; 9, арк. 7, 22, 31, 39, 54, 67; 11, арк. 22, 56].

За загальноукраїнською традицією, яка й досі побутує на Покутті, «пупчик», що відпав, зберігають, і коли дитина дорослішає, йде до школи або навіть до шлюбу, їй дають його розв'язати. Якщо це вдасться легко, вірять, що «*світ роз'єзаний*», «*дуже добре... голова робит*» (с. Баб'янка Коломийського р-ну), «*буде щісливий*» (с. Пилипи Коломийського р-ну), «*досить розумною буде*» (с. Великий Ключів Коломийського р-ну), «*аби розв'єзував розум*» (с. Ліски, Дебеславці Коломийського р-ну), «*аби розв'єзана дитина була, розум мала*» (с. Угорники Коломийського р-ну), «*то вже вона буде до всього мати дар*» (с. Вікняни Тлумацького р-ну), «*буде добре вчитися*» (с. Будилів

ла дитині носик, «*аби був дзюбатий, аби не широкий*» (с. Ліски на Коломийщині) [9, арк. 62].

² Вірогідно, у такий спосіб дитину долучали до роду, повідомляючи пращурів про появу нового члена сім'ї. [Докладніше про міфологічно-маністичну символіку сволака див.: 12, с. 225—226; 13, с. 82, 84—85; 14, с. 95; 15, с. 201—203].

Іл. 3. Корито, в якому купали дитину. Село Жукотин Коломийського р-ну. Шкільний музей «Світлиця». Фото автора. 2013 р.

Іл. 4. Корито, в якому купали дитину. Село Клубівці Тисменицького р-ну. Краєзнавчий музей села. Фото автора. 2014 р.

Іл. 5. Корито, в якому купали дитину. Село Кутище Тлумацького р-ну. Музей села. Фото автора. 2014 р.

Іл. 6. Корито, в якому купали дитину. Село Олешів Тлумацького р-ну. Історико-краєзнавчий музей села. Фото автора. 2014 р.

Снятинського р-ну), «буде вміти всьо робити», «якшо дівчинка, то буде вміти рукоділля всьо робити, майструвати шось» (с. Долина Тлумацького р-ну), «дитина дуже пам'ять буде мати» (с. Гарасимів Тлумацького р-ну) тощо [9, арк. 14, 22, 31, 40, 49, 54, 64, 81, 102, 112; 11, арк. 9, 33, 56, 83, 94].

Щасливою і успішною, як вірять, дитина буде й у тому разі, якщо народиться у «сорочці», «чипци» — материнському посліді — чи обмотана пуповиною [9, арк. 5—6, 71, 79, 105; 11, арк. 8, 48]. До того ж, обрядодії з плацентою, за віруваннями, також могли вплинути на майбутнє матері й немовляти. Тому її намагались сховати якнайдалі й зробити так, аби на неї не ступала людська нога. До прикладу, у Баб'янці на Коломийщині та Вікнянах на Тлу-

маччині «місце» закопували у сінях під лавою чи в куті за дверима, у Тишківцях біля Городенки — під стіною, де не копали землю. Неподалік, у Вербівцях, плаценту «баба» закопувала під лавою побіля образів, а от у Дебеславцях на Коломийщині за найкраще мали закопати її під плодове дерево, аби породілля й дитина були здоровими [5, арк. 54; 9, арк. 7, 22, 40, 101; 11, арк. 8—9, 22]³.

Винятковий вплив на подальшу долю немовляти, за поширеними віруваннями, які не втратили своєї ваги й досі, має його перша купіль⁴. За численни-

³ У «незахідне» місце (під порогом, позаду хати) закопували й розв'язаний «пупчик» (с. Великий Ключів на Коломийщині) [9, арк. 81].

⁴ Подекуди аналогічного значення надавали й першому купелю після хрещення дитини і вдавались до тотожних

Іл. 7. Корита, в яких купали дітей. Музей історії міста Тисмениці. Фото автора. 2014 р.

Іл. 8, 9. Корита, в яких купали дітей. Село Вільшаниця Тисменицького р-ну. Фото О. Шпак. 2014 р.

ми згадками, баба-повитуха (а згодом — мама породіллі чи її свекруха) купали дитя у «перевареній», набраній вдень воді, наливаючи її до корита чи цєбра. У воду стелили конопляне полотно, «аби не класти до голої дошки» (с. Сокирчин Тлумацького р-ну), а перед зануренням перехрещували купіль, немовля і дмухали на нього для захисту від злого духа [2, s. 175; 5, арк. 55; 9, арк. 13, 40, 81, 105; 11, арк. 48, 49].

На Снятинщині застерігали використовувати для купелю річкову воду, аби дитина відтак не плакала [3, s. 492]. Тому для купання немовляти і колись, і тепер радять використовувати криничну або джерельну воду, бо «вона вся свячена». А оскільки ще «ліпше свічена» та вода, яку зберігають вдома, та й аби вода не була «така проста», скрізь до купелю додають ще й дещицю освяченої на Водохреще або інше велике свято води із традиційними поясненнями: «шоб до тої дитини нічо не бралосі» (с. Джурків на Коломийщині), «від всілякого страху» (с. Угорники на Коломийщині), «шоби дитинка була здорова» (с. Ліски на Коломийщині, с. Тишківці на Городенківщині, с. Белелуя на Снятинщині), «шоби їй усьо було в життю добре» (с. Дебеславці на Коломийщині), «би уроки не бралися» (с. Ліски на Коломийщині), «би ї охоронев ангел від всього» (с. Вікняни на Тлумащині), «раз дитина світа, най буде світа» (с. Баб'янка на Коломийщині), «шоб з Господом Богом шоб всьо було» (с. Гарасимів Тлумацького р-ну) тощо [9, арк. 6, 13, 24, 31, 40, 63, 101, 111; 11, арк. 9, 67, 83].

Окрім того, задля своєї соціалізації немовляти, забезпечення йому здоров'я, надання певних моральних і фізичних рис, умінь та навиків, а ще тому, що «не має бути гола вода», до неї вкладали розмаїті трави (освячені чи звичайні), калину, квіти (аби дитя «цвило, як квітка»), цукор, мед (щоб дитині було завше солодко), гроші (аби вона була заможною⁵), свічки, що їх батьки дитини тримали під час шлюбу (щоб дитину «уроки не бралися, шоб громи не брали»), зошит, олівець чи «п'юрко», щоб була

звичаїв (с. Баб'янка Коломийського р-ну) [9, арк. 7].

⁵ Щоб у дитини в подальшому «велися» гроші, якусь копійчину належало кинути до води й гостеві, який нагодився до хати під час купання немовляти (с. Джурків Коломийського р-ну) [9, арк. 7].

освіченою і добре вчилася. З цією ж метою у с. Ліски на Коломийщині під посудину з купелем підклали книжки⁶. А от у Великому Ключеві зілля для першого купелю іще вагітна мати намагалась набирати вдосвіта на Івана Купала, аби воно було з росю [9, арк. 6, 13, 24, 40, 63, 80—81, 95, 101, 111; 11, арк. 9, 22, 32, 83].

У деяких селах купіль хлопчика й дівчинки міг різнитися. Так, у Великому Ключеві на Коломийщині дівчинку купали в любистку, м'яті, щоб її любили, а хлопчика — у васильку, ромашці, під корито підкладали дубове листя, аби хлопчина ріс дужим. У Чортовці поблизу Городенки до води вливали трохи меду, клали м'яті, васильку, щоб дитина гарно пахла, була солодкою і приємною. Неподалік, у Вербівцях, хлопчику до купелю вкладали молоток, шматок заліза, щоб він, коли виросте, став хорошим майстром, а дівчинці, аби навчилась добре шити, до води клали голку. Так само чинили у Гарасимові на Тлумаччині. А от у сусідніх Вікнянах вірили, що дівчинка вмить майстерно вишивати, якщо голку під час купання їй вкласти в долоньку [2, с. 175; 5, арк. 54—55; 9, арк. 80; 11, арк. 9, 83].

Магічні властивості першого купелю на Покутті знайшли й інше, своєрідне застосування. Скажімо, у с. Бортники Тумацького р-ну породілля вмивала собі обличчя водою з купелю, аби позбутись веснянок (запис О. Серебрякової). А на Коломийщині (с. Дебеславці) нею вмивалась уже бабуся дитини, яка теж хотіла стати «молодою і файною» [11, арк. 97].

Обрядового, магічного значення надавали й виліванню води після купання немовляти. Найчастіше таку воду лили під «файне», «живе», «щонайкраще» дерево, щоб дитина так само добре росла (чинять так і нині). Водночас у деяких селах вірили, якщо таке дерево всихало, це могло свідчити про нетривалий вік дитини (с. Гарасимів Тумацького р-ну). Іноді воду з купелю дівчинки виливали на тік, де молотять снопи, щоб за нею, коли виросте, хлопці бились так, «як молотет ціпом» (с. Вікняни Тумацького р-ну). Подекуди воду виливають у якийсь кут, аби ніхто не ходив по цьому місцю, бо тоді дитина може занедужати. У Сокирчині

⁶ У цьому ж селі дитину після повернення з пологового будинку клали на книжки чи на хліб, аби вона була багатою і здоровою [9, арк. 63].

на Тлумаччині, аби убезпечитися від дитячих «плачів», воліють лити воду на схід сонця на причілок хати. Також зчаста респонденти застерігають виливати воду вночі, «бо за тої водою злий дух шукає» (с. Тишківці Городенківського р-ну) [9, арк. 6, 13, 23, 31, 40, 49, 55, 61, 81, 101; 11, арк. 9, 22, 48—49, 67, 83].

Низку аналогій до розглянутих вірувань, звичаїв та обрядів можна відшукати в традиціях жителів інших регіонів України [7, с. 111—122; 16, с. 211—217; 17; 18, с. 69—83; 19; 20, с. 173—194; 21, с. 164—171; 22, с. 64—74; 23, с. 611—617; 24, с. 232—248; 25, с. 302—319 та ін.].

Висновки. Не заглиблюючись у це питання, все ж варто констатувати, що розглянутий етнолокальний варіант власне родильного циклу сімейної звичаєвості Покуття має питомі українські риси, зберігаючи при цьому самобутній вияв. Прикметними особливостями досліджуваних явищ є їхня широка палітра і тривале збереження, а подекуди й побутування, що дає змогу продовжувати теренові розсліди і пошук нових звичаєво-обрядових реалій.

1. Kolberg O. *Dziela wszystkie*. Wrocław; Poznań: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1961. Т. 29: Pokucie. Cz. 1. 358 s.
2. Kolberg O. *Dziela wszystkie*. Wrocław; Poznań: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1963. Т. 31: Pokucie. Cz. 3. 241 s.
3. Mroczo K. Fr. Śniatyńszczyzna. (Przyczynek do etnografii krajowej). *Przewodnik naukowy i literacki*. 1897. Т. XXV. Z. IV. S. 289—304; Z. V. S. 385—402; Z. VI. S. 481—498; Z. VII. S. 577—595.
4. Piotrowicz S. Znachorka i wróżka Jewdokia Wojczuk. *Mat-ly folklorystyczne ze wsi Bortnik na Pokuciu*. *Lud*. 1907. Т. XIII. Z. II. S. 118—129; Z. III. S. 216—232.
5. *Архів ІН НАН України*. Ф. 1. Оп. 2. Од. зб. 355 б. Арк. 1—188. Паньків М.І. *Семья и семейный быт на Покутье (1850—1980)*. Дисерт. канд. истор. наук. Ивано-Франковск, 1988.
6. Гвоздевич С. Деякі аспекти допологових звичаїв та обрядів українців Карпат. *Народознавчі зошити*. 1998. № 3. С. 278—280.
7. Гвоздевич С. Родильна обрядовість українців. *Народознавчі зошити*. 1997. № 2. С. 111—122.
8. Возняк В. *Село моє — України цвіт*. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2003. 208 с.
9. *Архів ІН НАН України*. Ф. 1. Оп. 2. Од. зб. 698. Арк. 1—116. Горошко Л.М. *Польові матеріали з Покуття (Коломийський, Городенківський, Тумацький, Снятинський р-ни Івано-Франківської обл., 2013 р.)*.

10. *Архів ІН НАН України*. Ф. 1. Оп. 2. Од. зб. 704. Арк. 1—489. Серебрякова О.Г. Покуття (польові матеріали, зібрані в Коломийському, Снятинському, Тлумацькому, Тисменицькому, Городенківському р-нах Івано-Франківської обл., 2013, 2014, 2016, 2017 рр.)
11. *Архів ІН НАН України*. Ф. 1. Оп. 2. Од. зб. 736. Арк. 1—97. Горошко-Погорецька Л.М. Польові матеріали з Покуття (Тлумацький, Тисменицький, Городенківський р-ни Івано-Франківської обл., 2014 р.)
12. Гузій Р. *З народної танатології: карпатознавчі розсліди*. Львів: ІН НАНУ, 2007. С. 225—226.
13. Радович Р., Сілецький Р. Стеля та сволок у традиційному будівництві поліщуків (конструктивно-технологічний та обрядовий аспекти). *Народознавчі зошити*. 1996. № 2. С. 78—93.
14. Радович Р. Релікти архаїчного поліського житла. *Полісся України: матеріали історико-етнографічного дослідження*. Львів: ІН НАН України, 1999. Вип. 2. Овруччина. 1995. С. 87—98.
15. Узенева Е. Матица. *Славянские древности: этнолингвистический словарь в 5-ти томах / под ред. Н.И. Толстого*. Москва: Международные отношения, 2004. Т. 3: К (Круг) — П (Перепелка). С. 201—203.
16. Борисенко В. Родильні звичаї та обряди. *Поділля: Історико-етнографічне дослідження*. Київ, 1994. С. 211—217.
17. Боряк О.О. *Баба-повитуха в культурно-історичній традиції українців: між профанним і сакральним*. Київ: Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України, 2009. 400 с. Бібліогр.: с. 295—341.
18. Гаврилюк Н. Народження дитини. *Українська родина: Родинний і громадський побут*. Київ, 2000. С. 69—83.
19. Гаврилюк Н.К. *Картографирование явлений духовной культуры (По материалам родильной обрядности украинцев)*. Київ: Наукова думка, 1981. 290 с.
20. Гвоздевич С. Локальні особливості родильної обрядовості українців Закарпаття. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Ужгород, 2004. Вип. 10. С. 173—194.
21. Гвоздевич С. Родильна обрядовість поліщуків. *Полісся України: матеріали історико-етнографічного дослідження*. Львів, 1997. Вип. 1. Київське Полісся. 1994. С. 164—171.
22. Гвоздевич С. Родильні звичаї та обряди. *Лемківщина: Історико-етнографічне дослідження*. Львів, 2002. Т. 2. Духовна культура. С. 64—74.
23. Гузій Р., Горошко Л. Родильні звичаї та обряди на Старосамбірщині (за матеріалами польових досліджень). *Народознавчі зошити*. 2010. № 5—6. С. 611—617.
24. Здоровега Н. Народні звичаї та обряди. *Бойківщина: Історико-етнографічне дослідження*. Київ, 1983. С. 232—248.
25. Сявакко Є. Сімейна обрядовість. *Гуцульщина: Історико-етнографічне дослідження*. Київ, 1987. С. 302—319.

REFERENCES

- Kolberg, O. (1961). Pokucie. In Kolberg, O. (ed.). *All works* (Vol. 29, p. 1). Wrocław; Poznań: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza [in Polish].
- Kolberg, O. (1963). Pokucie. In Kolberg, O. (ed.). *All works* (Vol. 31, p. 3). Wrocław; Poznań: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza [in Polish].
- Mroczo, K. Fr. (1897). Śniatyńszczyzna. (A contribution to national ethnography). *Scientific and literary guide*. Vol. XXV. C. IV. S. 289—304; C. V. S. 385—402; C. VI. S. 481—498; C. VII. S. 577—595 [in Polish].
- Piotrowicz, S. (1907). The quack and a fortune-teller Jewdokia Bojczuk. *Folklore materials from the village Bortnik on Pokucie. People*. Vol. XIII. C. II. S. 118—129; C. III. S. 216—232 [in Polish].
- Pankiv, M.I. (1988). *Family and family life on Pokuttie (1850—1980)*. (Candidate dissertation). In *Archive of the IN NANU* (Archive of the Institute of Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine). F. 1. Op. 2. Od. save 355 b. Arc. 1—188 [in Ukrainian].
- Gvozdevych, S. (1998). Some aspects of prenatal customs and ordinances of Ukrainian Carpathians. *The Ethnology Notebooks*, 3, 278—280 [in Ukrainian].
- Gvozdevych, S. (1997). The maternity ceremony of Ukrainians. *The Ethnology Notebooks*, 2, 111—122 [in Ukrainian].
- Voznyak, V. (2003). *My village — Ukraine's blossom*. Ivano-Frankivsk: Nova Zoria [in Ukrainian].
- Horoshko, L.M. (2013). Field materials from Pokuttia (Kolomyjs'kyj, Gorodenkivs'kyj, Tlumats'kyj, Snyatins'kyj districts, Ivano-Frankivs'k oblast'). In *Archive of the IN NANU*. F. 1. Op. 2. Od. save 698. Arc. 1—116 [in Ukrainian].
- Serebryakova, O.G. (2013, 2014, 2015, 2016). Pokuttia (field materials collected in Kolomyjs'kyj, Snyatins'kyj, Tlumats'kyj, Tysmenits'kyj, Gorodenkivs'kyj districts of Ivano-Frankivs'k oblast'). In *Archive of the IN NANU*. F. 1. Op. 2. 704. Arc. 1—489 [in Ukrainian].
- Horoshko-Pohoretska, L.M. (2014). Field materials from Pokuttia (Tlumats'kyj, Tysmenyts'kyj, Horodenkivs'kyj r-ny, Ivano-Frankivs'k oblast'). In *Archive of the IN NANU*. F. 1. Op. 2. Od. save 736. Arc. 1—97 [in Ukrainian].
- Guzii, R. (2007). *From People's thanatology: Carpathian Investigations*. Lviv: IN NANU [in Ukrainian].
- Radovych, R. & Silets'kyj, R. (eds.). (1996). Ceiling and a beam in the traditional construction of the Polishchuks (constructive-technological and ceremonial aspects). *The Ethnology Notebooks*, 2, 78—93 [in Ukrainian].
- Radovych, R. (1999). Relicts of archaic Polissia dwelling. In *Polissia of Ukraine: materials of historical and ethnographic research*. (Issue 2, Ovruchchyna. 1995, pp. 87—98). Lviv: IN NANU [in Ukrainian].
- Uzeneva, E. (2004). Matitsa. In Tolstoy, N. I. (ed.). *Slavic antiquities: ethno-linguistic dictionary: in 5 volumes* (Vol. 3: K (Circle) — P (Quail), pp. 201—203). Moscow: Mezhduarodnyye otnosheniya. [in Russian].

- Borysenko, V. (1994). Maternity customs and rites. In *Podillia: Historical and ethnographic research* (pp. 211—217). Kyiv: Dolia [in Ukrainian].
- Boriak, O.O. (2009). *The Midwife in cultural and historical tradition of Ukrainians: between ordinary and sacred*. Kyiv: Institute of Art Studies, Folklore Studies and Ethnology of M. Ryl'skyj of the National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
- Gavryliuk, N. (2000). Birth of a child. In *Ukrainian family: Family and social life* (pp. 69—83). Kyiv [in Ukrainian].
- Gavryliuk, N.K. (1981). *Mapping of the phenomena of spiritual culture (According to the materials of the birthing rituals of Ukrainians)*. Kyiv: Naukova Dumka [in Russian].
- Gvozdevych, S. (2004). Local features of maternity rituals of Ukrainians in Transcarpathia. *Scientific herald of Uzhgorod University. Series: History*. Issue 10, 173—194 [in Ukrainian].
- Gvozdevych, S. (1997). Maternity rites of Polishchuks. In *Polissia of Ukraine: materials of historical and ethnographic research* (Issue 1, Kyivs'ke Polissia. 1994, pp. 164—171). L'viv: IN NANU [in Ukrainian].
- Gvozdevych, S. (2002). Maternity customs and ordinances. In *Lemkivshchyna: Historical and ethnographic research* (Vol. 2: Spiritual culture, pp. 64—74). Lviv: IN NANU [in Ukrainian].
- Guzii, R., & Horoshko, L. (2010). Maternity customs and ordinances in Starosambirshchyna (on the basis of field research materials). *The Ethnology Notebooks*, 5—6, 611—617 [in Ukrainian].
- Zdoroveha, N. (1983). National customs and rites. In *Boykivshchyna: Historical and ethnographic research* (pp. 232—248). Kyiv: Naukova Dumka [in Ukrainian].
- Siavavko, E. (1987). Family Rites. In *Hutsul'shchyna: Historical and ethnographic research* (pp. 302—319). Kyiv: Naukova Dumka [in Ukrainian].